

זיוף סחורות על ידי חזבאללה

גיל ריזה

חוקר עצמאי

מערכת מימון הטרור של ארגון חזבאללה משלבת עיסוק בפעילות פלילית, כולל זיוף סחורות. הארגון ביסס תשתיות נרחבות לצורך זיוף סחורות באמריקה הלטינית, בלבנון, בארצות הברית, באירופה ובאזורים נוספים. הוא עסק ועוסק בזיוף סחורות מגוונות כמו תקליטורים, ביגוד, מזון, סיגריות, תרופות, כספים ומסמכים אחרים. תעשייה זו הכניסה לארגון מאות מיליוני דולרים במרוצת השנים. במאמר זה אבקש לבחון כיצד התפתחה מערכת זיוף הסחורות של חזבאללה. מטרת המאמר היא לשרטט תמונה על אודות תעשיית זיוף הסחורות של חזבאללה, ובכך לחשוף טפח נוסף ממקורות המימון המגוונים של הארגון, וכן לעורר מודעות כלפי מעורבותם של ארגוני הטרור בזיוף סחורות. ממצאי המחקר מראים כי מערכת זיוף הסחורות של חזבאללה אינה נחשבת למקור מימון מרכזי של הארגון, אך היא מסמלת במידה רבה תכונות חשובות של הארגון כדוגמת שאיפה לעצמאות כלכלית ומעורבות ענפה בפשיעה. השפעתה של תעשייה זו על הכלכלה הישראלית זניחה, אך היא בעלת פוטנציאל להרחיב את יכולות הלחימה של חזבאללה נגד ישראל.

מילות מפתח: חזבאללה, טרור, מימון טרור, איראן, לבנון, פשיעה, זיוף סחורות, זיוף כספים, זיוף תרופות.

מבוא

פעילות הטרור מחייבת גיוס ושימוש במשאבים כספיים רבים (דרשן-לייטנר וכץ, 2020; Gendron, 2017; Shelley, 2014). הטרור ממומן בין השאר על ידי העברת כספים ממדינות תומכות טרור, איסוף כספים על ידי עמותות צדקה, ניצול משאבים במדינות כושלות וכן מעורבות בפשיעה (שי, 2020; Gendron, 2017; Shelley, 2014).

אחד ממוקדי הפשיעה של ארגוני הטרור הוא זיוף סחורות, כספים ומסמכים. מדובר בפשעי קניין רוחני שבהם ארגוני הטרור מייצרים, מעתיקים ומוכרים מוצרים מזויפים או פיראטיים. בתהליך זה כמעט כל מוצר, סחורה ומסמך ניתנים לזיוף עבור ארגוני הטרור, כמו שכפול תקליטורים, ייצור מותגי סיגריות, העתקה של מותגי אופנה, זיוף תרופות, כספים ומסמכים אחרים (Arena, 2006; Unifab, 2016; UNODC, 2019). תהליך הזיוף מחייב את ארגון הטרור להשקיע לא פעם משאבים רבים בהקמת תשתיות זיוף כדוגמת רכישת מכונות ייצור, הקמת מפעלים, גיוס הון אנושי מתאים ושיטותי פעולה עם ארגוני פשיעה (Arena, 2006; EUIPO, 2020; Unifab, 2016).

ארגון חזבאללה, שמשולב עמוק במערכת החברתית, הפוליטית והביטחונית בלבנון (שי, 2020), פועל במספר מישורים במטרה להשיג מימון לפעילותו. איראן היא מקור המימון המרכזי של הארגון, בהיקף של מאות מיליוני דולרים בכל שנה (U.S. Department of State, 2020), אך הארגון פועל גם באופן עצמאי במטרה להשיג מימון נוסף, אם באופן חוקי ואם בלתי חוקי (Ottolenghi, 2021). מקורות המימון הנוספים של חזבאללה כוללים בין היתר הכנסות מארגוני צדקה, תרומות פרטיות, הכנסות מעסקים לגיטימיים והכנסות מפעילות עבריינית ופשיעה. ההכנסות מפשיעה כוללות גם סחר בסמים, סחר בנשק, הונאות, הברחות וזיוף סחורות (שי, 2020; Besenyő et al., 2022).

תעשיית זיוף הסחורות והכספים על ידי חזבאללה כמעט לא באה לידי ביטוי במחקר האקדמי. אחת הסיבות לכך היא שרשויות החוק במדינות רבות נוטות להתמקד בפשעים בעלי פרופיל חברתי, משפטי וכלכלי בולט יותר כמו סחר בסמים, ולכן לעיתים יש נטייה חברתית להמעיט בחומרתם של פשעי קניין רוחני כמו זיוף סחורות, גם כאשר אלו מתבצעים על ידי ארגוני טרור (דרשן-לייטנר וכץ, 2020; לוי, 2022; Unifab, 2016; EUIPO, 2020).

אחד ממוקדי הפשיעה של ארגוני הטרור הוא זיוף סחורות, כספים ומסמכים. מדובר בפשעי קניין רוחני שבהם ארגוני הטרור מייצרים, מעתיקים ומוכרים מוצרים מזויפים או פיראטיים.

האו"ם וארגון ה-OECD, שהתמקדו במעורבותם של ארגוני טרור וביניהם חזבאללה בענפי פשיעה שונים, לרבות זיוף סחורות. במחקר נעשה שימוש גם במקורות אקדמיים מסורתיים כמו מאמרים וספרות היסטורית, המתארים את המעורבות של ארגוני טרור בפשיעה ובזיוף סחורות, ואת מקורות המימון של חזבאללה. המקורות שעליהם מבוסס המאמר סוקרים את תופעת זיוף הסחורות של חזבאללה מראשית שנות ה-2000 ועד תחילת שנת 2023, וזאת במטרה לחשוף ככל האפשר את תעשיית זיוף הסחורות של הארגון לאורך השנים ולהראות את התמורות שחלו בתעשיית הזיוף האמורה. שילוב של כלל המקורות הללו יאפשר לבנות תמונה ברורה יותר של היקף המעורבות של חזבאללה בזיוף סחורות לאורך שני העשורים הראשונים של המאה ה-21.

זיוף סחורות על ידי ארגוני טרור

ביצוע פעולות טרור מחייב מימון רב, ולכן ארגוני טרור חייבים להשיג ולשמור על מימון קבוע לפעילותם. באמצעות נגישות להון כספי ארגוני הטרור יכולים לגייס אנשים, לספק להם את הצרכים הבסיסיים כדוגמת מזון, שתייה ולינה, ולהבטיח את הגנתם. ארגון הטרור גם נדרש, בין היתר, לרכוש אמצעי לחימה, להקים תשתיות טרור כדוגמת מעבדות נפץ, לאסוף מודיעין, להפיק תעמולה ולסייע למשפחות לוחמי הארגון (דרשן לייטנר וכץ, 2020; Shelley, 2017; Gendron, 2014). המחיר של פעולת טרור עשוי להשתנות בין ארגון לארגון ובין פעולה לפעולה, כאשר התקפות מסוימות עשויות לעלות כמה מאות דולרים (החל מהגיוס ועד לביצוע ההתקפה), ואילו התקפה מורכבת כמו אירוע הטרור של ה-11 בספטמבר עלתה לארגון הטרור אל-קאעדה כחצי מיליון דולר בקירוב (Lowe, 2006; The 9-11 Commission report, 2004). כלומר כל התקפת טרור וכל פעילות טרור מחייבת, בסופו של דבר, הוצאה כספית במידה כזו או אחרת.

ארגוני טרור יכולים להשיג את המימון לפעילותם על בסיס מגוון מקורות, לרבות מימון על ידי מדינות התומכות בהם, ניצול משאבים יקרים במדינות כושלות, מימון באמצעות עמותות צדקה, תרומות של אנשים פרטיים, ניהול עסקים לגיטימיים לכאורה ומעורבות בפשיעה

ואולם במחקרים אחדים שהתמקדו בזיוף סחורות על ידי חזבאללה נמצאו ממצאים מטרידים ביותר. למשל במחקר של בועז גנור ומירי הלפרין וורנלי (Ganor & Halperin Wernli, 2013), שהתמקד בזיוף תרופות על ידי חזבאללה, נמצא כי היקף ההכנסות מתעשיית זיוף התרופות נאמד בעשרות ואף מאות מיליוני דולרים בשנה. החוקרים ניצגו דרשן לייטנר וסמואל כץ (2020) טוענים כי חזבאללה זיף שטרות כסף באיכות גבוהה ביותר בשווי של עשרות מיליוני דולרים. ברם, חרף הממצאים החשובים הללו, היקף המחקר על אודות תעשיית הזיוף של חזבאללה כסוג של מקור הכנסה לארגון עודנו לוקה בחסר.

מתוך כך במאמר זה אבקש לבחון את התפתחותה של מערכת זיוף הסחורות של חזבאללה – תחום שטרם נחקר רבות באקדמיה, ומכאן גם נובע ייחודו של המאמר. המחקר אינו מתיימר לפתח תשתית תאורטית בנושא זיוף הסחורות, אלא בעיקר לעורר מודעות כלפי מעורבותם של ארגוני הטרור בזיוף סחורות ולהראות כי בשלב זה לא נעשה מאמץ בינלאומי ברור להילחם בתעשיית הזיוף של חזבאללה, בעוד שנעשה מאמץ בינלאומי להילחם בתחומי פשיעה אחרים של הארגון, למשל במעורבותו בסחר בסמים.

בפתח המאמר מוצגת המעורבות של ארגוני טרור בזיוף סחורות. פרק זה מדגיש כי העיסוק של ארגוני טרור בפשיעה, לרבות זיוף סחורות, אינו מהלך חריג, והוא מהווה מקור מימון נוסף לארגוני הטרור. לאחר מכן מוצגים מקורות המימון של חזבאללה. בפרק זה נראה כי איראן הייתה ונותרה מקור המימון המרכזי של חזבאללה, אך הארגון פיתח במרוצת השנים מקורות מימון נוספים, בין מפעילות לגיטימית לכאורה ובין על ידי מעורבות ענפה בפשיעה. הפרק השלישי במאמר מתמקד בתיאור של תעשיית הזיוף של חזבאללה. פרק זה מחולק לפי התפתחות תעשיות זיוף, בדגש על סיגריות, ולאחר מכן מעבר לזיוף תקליטורים, תרופות, כספים, מעורבות איראנית והשפעה על ישראל. הפרק מראה כי תעשיית זיוף הסחורות של חזבאללה מזרימה לו סכומי כסף לא-מבוטלים, והיא מעידה על יכולות הסתגלות מהירות של חזבאללה במציאת מקורות מימון חלופיים.

יודגש כי אי-ההתמקדות של רשויות החוק ושירותי הביטחון של מדינות רבות בתעשיית הזיוף של חזבאללה (אך לא בהכרח התעלמות ממעורבות הארגון בפשיעה באופן כללי) מקשה גם על גיבוש נתונים בדבר היקף תופעת זיוף הסחורות של הארגון. לפיכך נעשה כאן ניסיון להתמודד עם המגבלה המתודולוגית באמצעות איסוף מידע ממקורות ראשוניים, כגון דוחות ממשל בישראל, בארצות הברית, באירופה ובארגונים בינלאומיים כדוגמת

האחרונות, אך הם מבוססים רק על נתוני תפיסות מכס בעולם ולא על סחורות מזויפות אחרות שלא נתפסו, או סחורות לא-מוחשיות כמו תוכנות מחשב. סכומים אלו מהווים 3.7 אחוזים מכלל הסחר העולמי בשנת 2014 ו-2.5 אחוזים בשנת 2019 (OECD/EUIPO, 2019, 2021). נתונים רשמיים אלו עשויים להיות נמוכים באופן משמעותי ביחס להיקף הזיוף האמיתי, בעיקר בשל הקושי בזיהוי מוצרים מזויפים המשתלבים בהיקף המשלוחים האדירים של סחורות לגיטימיות (Shelley, 2014). על כן הערכה גסה של משרד המסחר האמריקאי היא כי לפני פרוץ נגיף הקורונה (COVID-19), היקף הסחר העולמי בסחורות מזויפות ופירטיות נאמד בין 1.7 ל-4.5 טריליון דולר (U.S. Department of Commerce, 2020). גורמי אכיפה בינלאומיים מדגישים כי מדובר בכלכלת השוק השחור הגדולה ביותר. לפיכך אין זה מפתיע כי ארגוני טרור משתלבים גם הם בתעשיית זיוף הסחורות, בשל פוטנציאל הרווח הכלכלי הגלום בתעשייה זו (UNODC, 2019).

אף על פי כן, מעורבותם של ארגוני טרור בזיוף סחורות אינה מובנת מאליה, שכן זיוף סחורות מחייב הקמת תשתיות ייעודיות לכך כמו מפעלי זיוף, גיוס הון אנושי מקצועי מתאים או שיתוף פעולה עם גורמי פשיעה שכבר הקימו תשתיות לזיוף. בהנחה שארגוני טרור יעדיפו להפנות את משאביהם לפעילות טרור, נשאלת השאלה מדוע יעדיף ארגון טרור להפנות משאבים להקמת תשתיות לזיוף, שעלולות לחשוף אותו לפיקוח משטרה וביטחוני. המעורבות של ארגוני טרור בפשיעה בתעשיית הזיופים מבוססת על מספר מניעים. ראשית, התפיסה כי מדובר בפשע שחומרת העונש בגינו נמוכה יחסית לפשעים אחרים כמו סחר בסמים ובבני אדם (Arena, 2006; EUIPO, 2020; Unifab, 2016). למשל בישראל העונש על זיוף נע בממוצע בין שלוש עד שבע שנות מאסר, וענישה דומה קיימת באירופה (Unifab, 2016). לעומת זאת, עונש על סחר בבני אדם הוא 16 שנות מאסר (חוק העונשין תשל"ד-1977), ועונש בגין סחר וייצור סמים יכול להגיע גם עד עשרים שנות מאסר (פקודת הסמים המסוכנים תשל"ג-1973).

שנית, מדובר על תעשיית שבה פרמיית הרווח נותרת גבוהה ביחס להשקעה. לסחורות מזויפות יש שוק פוטנציאלי בינלאומי גדול באופן משמעותי ביחס לעבירות אחרות כמו סחר בסמים. סחר במוצרים מזויפים למעשה מאופיין בשוק פוטנציאלי רחב, וזאת בשל גיוון הסחורות המזויפות כמו תרופות, מוצרי אופנה, תקליטורים, ספרים, תעודות ומסמכים וכספים, בעוד שוק הסחר בסמים עשוי להיות מוגבל ומיועד רק לצרכני סמים. בהקשר זה יודגש כי מחירם הגבוה של הסמים

(שי, 2020; Shelley, 2014; Gendron, 2017). ברם, מדינות רבות וארגונים בינלאומיים כמו האו"ם פועלים באופן אקטיבי למיגור הטרור, לעיתים תוך שימוש בניטור מקורות המימון של ארגוני הטרור. לדוגמה, סעיף 2 לאמנה הבינלאומית למניעת מימון טרור משנת 1999 (International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism) אוסר על מימון טרור בכל צורה שהיא, באופן ישיר או עקיף, או בכל צורה שבה ניתן לאסוף כסף ולהעבירו באופן מלא או חלקי, במודע או לא במודע, לשימוש הטרור (United Nations, 1999). בשל הניטור הבינלאומי של פעילות מימון הטרור והענישה המלווה פעילות זו, ארגוני הטרור נאלצים לפנות גם לפעילות פשיעה ועבריינות כדי לממן את פעילותם (Shelley, 2014; UNODC, 2019).

למרות שיש הבדל בין מניעי הטרור – שלרוב נועדו להגשים מטרות פוליטיות-מדיניות, דתיות ואידאולוגיות – לבין מניעים של פשיעה וארגוני פשיעה שנועדו להגשים מטרות פיננסיות, קיימת חפיפה חלקית בין התחומים הללו של טרור ופשיעה פלילית, ואף קיימים שיתופי פעולה בין הארגונים (Gendron, 2017; UNODC, 2019). האופן שבו ארגוני טרור יכולים להפיק רווח כלכלי מפשיעה מגוון למדי וכולל בין היתר סחר בנשק, בסמים, בבני אדם ובמוצרים אסורים אחרים; הברחות; חטיפות; גניבות; הונאות – לרבות הונאות סייבר; הלבנת הון; פיראטיות וזיוף של סחורות וכספים (Gendron, 2017).

זיוף סחורות מוגדר על ידי ארגון הסחר העולמי במסגרת פשעים של קניין רוחני. קניין רוחני הוא זכות משפטית שנועדה להגן על פעילות אינטלקטואלית בתחומי התעשייה, המדע והאומנות, ובתוך כך להגן על פטנטים, סימנים מסחריים וזכויות יוצרים. לפיכך זיוף של סחורות הוא "כל טובין, לרבות אריזה, הנושא ללא אישור סימן מסחרי זהה לסימן המסחרי שנרשם בתוקף לגבי טובין זה, או שלא ניתן להבחין בהיבטיו המהותיים מסימן מסחרי האמור, ואשר מפר בכך את זכויות הבעלים של הסימן המסחרי הנדון לפי דין מדינת היבוא" (WTO, 1995, p. 342). אם כן, לזיוף סחורות יכולות להיות צורות מגוונות למדי כמו זיוף תקליטורי מוזיקה, סרטים, ספרים, אופנה, צורות גרפיות, פטנטים, ומוצרים אחרים. אפשר גם לזייף תעודות, מסמכים וכספים (שטרות ומטבעות) (Unifab, 2016).

ארגון ה-OECD מעריך כי ההיקף הכולל של תעשיית הזיוף העולמית עמד על 464 מיליארד דולר בשנת 2019 (הנתון הזמין העדכני ביותר); כ-500 מיליארד דולר בשנת 2017; 509 מיליארד דולר בשנת 2016; ויותר מ-600 מיליארד דולר בשנת 2014. נתונים אלו אומנם מראים מגמת צמצום בסחר הסחורות המזויפות בשנים

ושירותים אזרחיים שהארגון מפעיל (Lowe, 2006). זיוף הסחורות על ידי ארגוני טרור ותומכיהם ניתן לזיהוי בכל היבשות – צפון אמריקה, אירופה, אפריקה, אמריקה הלטינית, המזרח התיכון וחלקים מאסיה (Shelley, 2014).

אחת ההערכות הנפוצות של גורמי ביטחון בינלאומיים היא שכמעט כל ארגוני הטרור הוותיקים עסקו בזמן כזה או אחר בזיוף סחורות – בין בייצור, הובלה ואחסון ובין בקבלת הון פיננסי מפושעים אחרים שעסקו בזיוף סחורות ותמכו במטרות ארגון הטרור. נוסף על חזבאללה, בין הארגונים המוכרים שעסקו או שעודם עוסקים בזיוף ניתן לזהות את ארגון הטרור IRA האירי, שזייף בין היתר תרופות וטרינריות (Lowe, 2006); ארגון הETA הבאסקי שעסק בזיוף בגדים ואביזרים ממותגים; ארגון הFARC הקולומביאני שזייף תקליטורים; ארגון הלקאעדה שזייף בין היתר תרופות ובגדים ממותגים; ארגון לשכר-אטיבה בפקיסטן שעסק בזיוף סיגריות; ארגון המדינה האסלאמית שעסק בין היתר גם בזיוף מסמכים, וארגון חמאס בעזה זייף מותגי מזון ומותגי בגדים. זיוף הסחורות אפשר לארגוני הטרור ליהנות מרווחים עצומים של עשרות ואף מאות מיליוני דולרים בשנה לכל ארגון (Unifab, 2016).

מימון חזבאללה

מעבר להיותו ארגון טרור בחסות איראן, חזבאללה הוא גם ארגון המשולב בקפדנות בכל תחומי החברה בלבנון. בעיני איראן הארגון נחשב למודל המוצלח ביותר שלפיו יש לייצא את המהפכה האסלאמית האיראנית, ובעיקר במסגרת קהילות שיעיות בעולם (שי, 2020). מתוך כך פעילותו המגוונת כל כך של חזבאללה מחייבת אותו להשיג מימון רב לקידום מטרותיו. נתוני הממשל האמריקאי מראים כי היקף המימון של חזבאללה בשנים האחרונות נאמד ביותר ממיליארד דולר, כאשר לפחות 700 מיליון דולר הוענקו על ידי איראן – וזאת מעבר לאמצעי הלחימה שאיראן מספקת לארגון (U.S. CRS, 2020; U.S. Department of State, 2023), ולפחות עוד 300 מיליון דולר מתוך התקציב השנתי הושגו מפעילות חוקית ובלתי חוקית שהארגון יוזם בעצמו (Ottolenghi, 2021).

גישה שמרנית יותר של מכון המחקר האמריקאי ראנד (RAND), שחוקר בין היתר נושאי ביטחון, מדגישה שייתכן כי הסכום שאיראן מעניקה בהיקף של 700 מיליון דולר עשוי להיות מנופח במידה כזו או אחרת, אך איראן עודנה מקור המימון המרכזי של הארגון והמקור המרכזי לאספקת אמצעי הלחימה לארגון (Tabatabai & Clarke, 2019). מכון המחקר האמריקאי 'הקרן להגנה

מפצה על גודל שוק "מוגבל" ביחס לשוק סחורות מזויפות (Unifab, 2016; EUIPO, 2020), והדבר גם מסביר מדוע אנשים מוכנים לעסוק בסחר בסמים חרף הענישה החמורה בגינו.

שלישית, רשויות החוק במדינות רבות בעולם נוטות להתמקד בעיקר בפשעים בעלי פרופיל חברתי, כלכלי ומשפטי בולט כמו סחר בנשק וסחר בסמים, ופחות בפשיעה של קניין רוחני (Lowe, 2020; EUIPO, 2016; Unifab, 2006). אחת הסיבות להזנחת המאבק המשטרתי-ביטחוני בפשעי זיוף של ארגוני טרור היא ההנחה שסחר בסמים מזרים לאורך שנים מיליארדי דולרים לארגוני טרור כמו חזבאללה (דרשן-לייטנר וכו', 2020), ואילו פשעים אחרים כמו זיוף סחורות וכספים מזרימים לאותם ארגונים רווחים הנאמדים "רק" בעשרות ומאות מיליוני דולרים (Unifab, 2016). לכאורה זיוף בהיקף זה אינו משפיע במידה ניכרת על הכלכלות המערביות (לוי, 2022).

אתגר נוסף העומד בפני רשויות החוק בבואן להתמודד עם הבעיה הוא שלעיתים קרובות תעשיות הזיוף מבוזרות והתשתית אינה מפותחת בקנה מידה מסחרי, עד כי קשה לזהות הן את פעילות הזיוף והן את המניעים. כמו כן, לעיתים רשויות החוק מסווגות את הפשע בצורה שונה, כמו "פשע מאורגן", "טרור", "הונאה במוצרים" ו"זיוף מוצרים", וכך הדבר גם משפיע באופן ישיר על הרשות שאמונה על הטיפול בבעיה ועל היקף הסמכות המוענקת לרשות המטפלת. נוסף על כך, לפעמים קשה לזהות את הקשר בין הזיוף לבין מימון הטרור. לכן חקירת פשע הזיוף מתמקדת בפשע הפלילי, ובכך מוחמצת ההזדמנות לקשר את הזיוף לארגון הטרור ולזהות את הפעילים בו (Spink, 2017). ארגוני הטרור שבסופו של דבר מחליטים לעסוק בזיוף סחורות עושים זאת במגוון צורות, למשל מעורבות ישירה של ארגון הטרור בייצור, בהפצה ובמכירה של מוצרים מזויפים (Shelley, 2014). תהליך זה מנוהל על ידי הארגון והכספים מועברים ישירות למטרות הארגון. דרך שנייה מבוססת על פעילותם של עבריינים או תומכי ארגוני טרור, שעוסקים בעצמם בזיוף סחורות ומעבירים חלק מההכנסות לארגון הטרור (Shelley, 2014). כאשר זיוף הסחורות מבוצע על ידי תומכי הארגון, לרוב המניע לכך מבוסס על רווח אישי של הזייפנים, ולא בהכרח מתוך זיקה חזקה למניע אידיאולוגי. כלומר החשודים בזיוף סחורות מנסים תחילה להעשיר את עצמם מתוך מניעי פשע, ורק לאחר מכן הם מפנים חלק מהרווחים שלהם לטובת הארגון (Spink, 2017; Sullivan, et al., 2014). העברת הכספים לארגון הטרור מבוצעת לרוב בצורה עקיפה, באמצעות תיווך של אגודות צדקה, אגודות דת

חלק מהשירותים בתחומים אלו ניתנים בחינם וחלק בתשלום (שי, 2020). כמו כן, חלק מתקציב ממשלת לבנון נחשב גם הוא למקור הכנסה של הארגון, אשר לוקח חלק בפעילות הפוליטית של לבנון ונציגיו משתלבים במערכת הפרלמנטרית. התקציבים שמוענקים לארגון על ידי ממשלת לבנון מופנים לכאורה למשימות האזרחיות של הארגון, כדוגמת סיוע ברווחה ובבריאות וסיוע לקהילות שיעיות (שי, 2020).

מקורות המימון של חזבאללה נועדו לאפשר לארגון לשמור על כוח לחימה גדול מול ישראל, להעמיק את פעילותו בלבנון ולהגביר את התמיכה בו מצד קהילות שיעיות ואחרות בלבנון. למשל, פעילותו של הארגון מחייבת הוצאות שוטפות בתחום הצבאי כמו תשלומי משכורות, תמיכה בלוחמי הארגון שנפגעו ובמשפחותיהם, אימונים ופעילויות מבצעיות אחרות. הפעילות האזרחית של הארגון מחייבת גם היא הוצאות כלכליות ניכרות בשל המוסדות האזרחיים שהקים, כמו מערך רווחה סוציאלי המנותק מהמערכת הכושלת של המדינה, מערכת חינוך ושיקום אזורים ואוכלוסיות שנפגעו במהלך העימותים עם ישראל (ברקוביץ, 2007).

ואולם מקורות המימון של הארגון חושפים אותו לשתי חולשות עיקריות. ראשית, המימון האיראני יוצר תלות רבה באיראן, ולכן כל צמצום במימון האיראני יוביל לשחיקה בהיקף הפעילויות הצבאיות והאזרחיות של חזבאללה (ברקוביץ, 2007). תלות זו באיראן עשויה להוות גם גורם מרסן לחזבאללה, כפי שהיה לאחר מלחמת לבנון השנייה. בסיום המלחמה איראן נזפה בחזבאללה על כך שיצא להרפתקה צבאית מול ישראל ללא התייעצות עימה, ובכך חזבאללה איבד חלק ממאגר הטילים שאיראן סיפקה במיוחד לשימוש, במקרה של תקיפה ישראלית באיראן (זיסר, 2011). חולשה שנייה היא כי היקף המימון הנוסף – למעט זה של איראן, ובעיקר המימון המבוסס על פעילות בלתי חוקית – חושף את הארגון לפגיעות ולניטור מצד המערכת הבינלאומית. ככל שמערך התמיכה בחזבאללה רחב יותר ומתפרס על פני יותר מדינות, כך גובר הסיכון לניטור ולפיקוח בינלאומי על המימון הזר המוענק לארגון (ברקוביץ, 2007).

לאורך השנים התבצעו מהלכים בינלאומיים המאתגרים את הארגון ותומכיו בכל הנוגע להעברת מימון וציווד לצורכי הארגון. למשל, חזבאללה הוכר כארגון טרור (כולל המבנה הארגוני – צבאי ואזרחי כאחד) על ידי עשרות מדינות בעולם, לרבות ארצות הברית, אוסטרליה, בריטניה, גרמניה, הולנד מספר מדינות באמריקה הלטינית כמו ארגנטינה, קולומביה, פרגוואי, ואף הליגה הערבית (מרכז המידע למודיעין

על דמוקרטיה) (FDD) מציין כי המימון הישיר שמעניקה איראן לחזבאללה נע מדי שנה בין 100 ל-300 מיליון דולר, כאשר התנודות בהיקפו נובעות מן הסנקציות שמוטלות על איראן, מתנודות במחירי הנפט (שמשפיעות על הכלכלה האיראנית) וממעורבות איראן בסכסוכים אחרים – כמו בסוריה ובתימן (Fanusie & Entz, 2017). כמו כן, בשל הסנקציות הבינלאומיות המוטלות על איראן, יש דיווחים כי גם קטר סייעה בעשור הקודם במימון הזרוע הפוליטית של חזבאללה בהיקף של 300 מיליון דולר במצטבר,¹ ואילו רוסיה אף העבירה בצורה עקיפה נשק לחזבאללה, כחלק מהסיוע של הארגון לשימור משטר אסד בסוריה במהלך מלחמת האזרחים במדינה (Shaw, 2019).

מקורות המימון של חזבאללה נועדו לאפשר לארגון לשמור על כוח לחימה גדול מול ישראל, להעמיק את פעילותו בלבנון ולהגביר את התמיכה בו מצד קהילות שיעיות ואחרות בלבנון.

חרף הסנקציות הבינלאומיות על איראן, היקף התמיכה האיראנית בחזבאללה גדל לאורך השנים, כאשר לפני עשור בקירוב היקף המימון שהוענק לארגון על ידי איראן נאמד ב־100–200 מיליון דולר בקירוב, וזאת ללא חישוב העברת אמצעי הלחימה המגוונים שאיראן מספקת לחזבאללה (Cannon, 2015; Gendron, 2017). אך אין די בסיוע האיראני הממושך לצורכי הארגון, הן לאור בניית הכוח הצבאי רחב ההיקף שהארגון עוסק בו לאורך שנים והן בשל מעורבות חזבאללה בחיי הקהילה בלבנון. לכן הארגון בחר לפתח מקורות מימון נוספים מעבר לתמיכה האיראנית, וגם להבטיח הכנסה כספית קבועה למקרה שהתמיכה האיראנית תיפגע מסיבה כזו או אחרת (ברקוביץ, 2007; Shaw, 2019). התנהלות זו מלמדת כי הארגון שואף לבסס מערכת מימון כלכלית בת־קיימא שתאפשר לו להשיג עצמאות כלכלית לאורך זמן, גם אם הזרמת כספי הסיוע מאיראן תיפסק.

במסגרת מקורות המימון הנוספים של חזבאללה – למעט איראן ומעורבות בפשיעה – ניתן לזהות כי הארגון מצליח להפיק הכנסות בצורות מגוונות למדי, לרבות: הכנסות מארגוני צדקה – כאשר לרוב מדובר על ארגוני צדקה המצויים מחוץ ללבנון; תרומות פרטיות – בעיקר על ידי אנשים וקהילות שיעיות המתגוררות באפריקה ובאמריקה הלטינית (שי, 2020); הכנסות מעסקים לגיטימיים וקשרים עם גורמי מסחר שונים (Besenyő et al., 2022); שירותים שהארגון מעניק בתשלום במסגרת מוסדות אזרחיים כדוגמת חינוך, בריאות ורווחה.

באופן מובהק כי חזבאללה מפיק הון רב מפעילות פלילית בינלאומית, לרבות סחר בסמים, הברחת נשק וזיוף סחורות (Shaw, 2019).

זיוף סחורות וכספים על ידי חזבאללה

זיוף סחורות וכספים על ידי חזבאללה מבוצע בצורות שונות: באופן ישיר על ידי הארגון, שמקים תשתיות ייצור ושיווק של מוצרים מזויפים (Ganor & Halperin, 2013); דרך מדינות זרות התומכות באופן ישיר בחזבאללה, כמו איראן שמעבירה לארגון את המוצרים המזויפים, ולאחר מכן חזבאללה עוסק בהפצה ומכירה של הסחורה או הכסף (Besenyő et al., 2022); באמצעות תומכי חזבאללה, העוסקים באופן כללי בפשיעה ומעבירים חלק מרווחיהם לארגון (Shelley, 2014); ועל ידי ארגוני פשיעה ועבריינים בודדים במדינות כמו סין, ארגנטינה, קנדה וברזיל, שעוסקים בין היתר בזיוף סחורות, מסמכים וכספים, ומשתפים פעולה במודע או לא במודע עם חזבאללה או עם פעילים מטעמו (Levitt, 2016).

תעשיית הזיוף של חזבאללה היא חלק בלתי נפרד מהרשת הפלילית הבינלאומית שאותה מפעיל הארגון. רשת זו עוסקת כאמור בעבירות פליליות רבות כדוגמת סחר בסמים, הברחת סחורות, הלבנת הון וכמובן זיוף סחורות וכספים. תעשייה זו חובקת עולם אך נפוצה בעיקר באזורים כמו אמריקה הלטינית, אירופה ואפריקה, שבהן מבוצעים רוב הזיופים (Levitt, 2017).

מוקד זיוף מרכזי של הארגון נמצא בעיר סיווד דל אסטה (Ciudad Del Este) בדרום-מזרח פרגוואי, המצויה בטבור של משולש הגבולות ארגנטינה, ברזיל ופרגוואי. בפועל זהו אחד ממוקדי הפשיעה הבולטים בעולם, ובו מתרחשת פעילות ענפה של זיוף והברחת סחורות ופסעים אחרים. אזור משולש הגבולות מוגדר על ידי שלוש המדינות כאזור סחר חופשי, והוא נחשב למרכז המימון החשוב ביותר לטרור אסלאמי מחוץ למזרח התיכון (Ottolenghi, 2021; Rand, 2009; Shelley, 2014).

התפתחות תעשיית הזיוף של חזבאללה – סיגוריות, חותמות מס ותקליטורים

עדויות מוקדמות על מעורבות חזבאללה בזיוף סחורות וכספים התגבשו כבר באמצע שנות ה-90, כאשר חזבאללה עסק בזיוף חותמות מס על סיגריות וכרטיסי אשראי בארצות הברית. במסגרת מבצע 'מסך עשן' (Operation Smokescreen) של הרשות האמריקאית לאכיפת האלכוהול, הטבק, הנשק וחומרי הנפץ (BATF), ה-FBI ורשויות נוספות בשנת 2002, נחשף כי פעילי

ולטרור, (2020ב). כמו כן, החלטת מועצת הביטחון 1701 (UNSCR, 2006), שהתקבלה לאחר מלחמת לבנון השנייה בשנת 2006, אוסרת על מכירה ואספקה של נשק וציוד נלווה לכל כוח צבאי בלבנון, חוץ מממשלת לבנון (Besenyő et al., 2022; U.S. Department of Justice, 2018). בשנת 2018 ארצות הברית הכריזה על חזבאללה כאחד מחמשת ארגוני הפשיעה המובילים בעולם (U.S. Department of Justice, 2018). כתוצאה מכך, הארגון שכפוף לסנקציות בינלאומיות מעצם היותו ארגון טרור כפוף גם לסנקציות המוטלות עליו, על אנשיו ועל התומכים בו, כחלק מהגדרתו כארגון פשיעה (מרכז המידע למודיעין ולטרור, 2018).

חזבאללה הפך לארגון פשיעה בדומה לקרטלי סמים בינלאומיים וארגוני פשיעה אחרים, וזאת בשל פעילותו הפלילית המאופיינת בהלבנת הון, סחר בסמים, הונאות וזיופים. המהלך האמריקאי אפשר להקים כוח משימה מיוחד בעל משאבים וסמכויות לנטר ולאסור את הפעילות הפלילית של ארגוני פשיעה בינלאומיים, וזאת באמצעות העמדה לדין לא רק בגין טרור אלא גם בשל פעילות פלילית חמורה של אנשי חזבאללה ושל התומכים בו. כוח המשימה יאפשר גם שיתופי פעולה דיפלומטיים בין מדינות ומעקב אחר הפעילות הפיננסית של חזבאללה, כחלק ממאבק משותף בפשע המאורגן ולא רק כחלק ממלחמה בטרור (מרכז המידע למודיעין ולטרור, 2018).

לאור הניסיון הבינלאומי להיאבק במקורות המימון של חזבאללה, לרבות מקורות המימון מפשיעה, עולה השאלה איזה חלק מהיקף המימון של חזבאללה אכן מבוסס על פשיעה. מנהיג חזבאללה טען בשנת 2016 כי כל המימון של הארגון מגיע מאיראן. הצהרה זו נובעת מרצונו של המנהיג להדוף את הביקורת הבינלאומית, שלפיה הארגון עוסק בפשיעה חמורה לצורך מימונו. ברם, בפועל איראן אחראית רק על 70–80 אחוזים מהמימון של חזבאללה בכל שנה, ומימון זה משתנה כאמור בהתאם לסנקציות שמוטלות על איראן, לתנודות במחירי הנפט ולמעורבותה של איראן בסכסוכים אחרים (Shaw, 2019).

נתונים על מימון חזבאללה מטבעם אינם אחידים, בשל רצונו של הארגון להסתיר את המידע האמור, אך דיווח אחר מצוין כי לאחר שהמנהל לאכיפת הסמים (DEA) בארצות הברית השיק את 'פרויקט קסנדרה' בשנת 2008, שנועד להילחם בסחר בסמים של ארגון חזבאללה, נמצא כי היקף המימון של הארגון מפעילות מבוססת פשיעה נאמד ביותר ממיליארד דולר בשנה (Meyer, 2017). חרף חוסר הבהירות בנוגע להיקף המימון המדויק של חזבאללה המגיע מפשיעה, ניכר

פשיטות על החנויות הללו לרוב חשפו מגמה קבועה של הימצאות מוצרים מזויפים, וזאת לצד ציוד בלתי חוקי אחר כמו אלפי דולרים לא־מוצהרים, כלי נשק וסמלים ודגלים של חזבאללה (Levitt, 2016; Shelley, 2014). בראשית שנות ה־2000 חזבאללה זיהה כי שוק התקליטורים (DVD, משחקי מחשב, תוכנות מחשב ותקליטורי שמע) הוא שוק משגשג, ולכן הארגון נכנס במהירות לתעשייה זו. זיוף התקליטורים התבצע על ידי תומכי חזבאללה מחנות בעיר סיווד דל אסטה, ומשם הם הוברחו ונמכרו ברחבי העולם (Shelley, 2014). ייצור התקליטורים המזויפים נעשה לא פעם בשיתוף עם ארגוני פשע מסין, ולאחר מכן הם נשלחו לעיר סיווד דל אסטה ומשם הוברחו למדינות אחרות כדי להימנע ממכסי יבוא. לאחר מכן הם נמכרו ברחבי העולם באמצעות רשת תומכים ופעילים של חזבאללה מהמזרח התיכון (Unifab, 2016).

אחד מזייפי התקליטורים הבולטים באזור, אסד אחמד ברכאת, אף תרם לחזבאללה כ־3.5 מיליון דולר מרווחי הזיופים וקיבל תעודת הוקרה על פעילותו ממנהיג חזבאללה חסן נסראללה (Rand, 2009). תעשיית הפשע של ברכאת כללה זיוף, סחיטה, סחר בסמים, שירותי הלבנת הון, סחר בנשק וזיוף מסמכים, שהניבו בכל שנה 15–150 מיליון דולר לחזבאללה. ברכאת נעצר ושוחרר לסירוגין על ידי שלטונות ברזיל ופרגוואי ומעצרו האחרון היה בשנת 2018, כאשר תשתית הזיופים שהקים נחשפה על ידי השלטונות המקומיים (מרכז המידע למודיעין ולטרור, 2019). סוכנויות ממשלתיות בארצות הברית העריכו כי פעילות הזיוף בלבד בעיר סיווד דל אסטה בפרגוואי הניבה לחזבאללה כ־20 מיליון דולר בכל שנה מאז ראשית המילניום (Rand, 2009). כאשר פחתה הרווחיות מזיוף התקליטורים, לאור השינויים הטכנולוגיים, חזבאללה ותומכיו עברו ליוזמות עסקיות בלתי חוקיות אחרות, כדוגמת זיוף תרופות (Belli et al., 2015).

זיוף תרופות

תרופות נחשבות גם הן למוצר בולט בתעשיית הזיופים של הארגון, בין שמדובר בייצור עצמי או בהברחת תרופות מזויפות שיוצרו על ידי גורם אחר. אחת התרופות הנפוצות שחזבאללה זייף הייתה ויאגרה, וכן הופצו תרופות מזויפות דומות (Levitt, 2016). הן זויפו במדינות כמו סין ואפילו בארצות הברית, שם בשנת 2006 נעצרו 19 חשודים בזיוף ובהפצה של גלולות ויאגרה. מכירתן הניבה לחזבאללה כחצי מיליון דולר בחודש (Unifab, 2016). יתר על כן, בשל הצורך לשקם את לבנון ואת חזבאללה לאחר מלחמת לבנון השנייה בשנת 2006, התקבלה בארגון החלטה, בברכת איראן, שהארגון יחל

חזבאללה בצפון קרוליינה עסקו כבר מאמצע שנות ה־90 בזיוף כרטיסי אשראי, המחאות וכרטיסי ביטוח לאומי לצורך הסתרת זהות, וכן בזיוף סיגריות ובולי מס על חפיסות הסיגריות (ATF, 2016). היקף הזיוף האמור נאמד ביותר משמונה מיליון דולר (Unifab, 2016).

למעשה זיוף סיגריות עם חותמות מס המוטבעות על האריזה נחשב לאחר מענפי הזיוף הראשונים והבולטים של חזבאללה. מפעלים לייצור סיגריות מזויפות שהופעלו על ידי תומכי חזבאללה נחשפו בארצות הברית ובמשולש הגבולות ברזיל, ארגנטינה ופרגוואי. מפעל אחד בארצות הברית הפיק בראשית שנות ה־2000 רווחים הנאמדים בחצי מיליון דולר מדי שבוע מייצור של אלפי קרטוני סיגריות (Belli et al., 2015). זיוף הסיגריות לא בהכרח התנהל כולו תחת קורת גג אחת, וישנן עדויות לכך שמפעלי סיגריות זהו באזור צפון קרוליינה, בדטרויט, בלוס אנג'לס ובערים ובמדינות נוספות בארצות הברית, אך חותמות מס מזויפות על חפיסות הסיגריות יוצרו בפרגוואי ובברזיל, ולאחר מכן מוצרים אלו אוחדו והוברחו לשווקים שונים בעולם (Levitt, 2016). ההערכה של רשויות החוק האמריקאיות היא כי בשנים 1996–2004, זייפי סיגריות מטעם חזבאללה שפעלו בארצות הברית הצליחו להפיק הכנסות בהיקף של יותר מ־30 מיליון דולר – שהועברו לפעילות הטרור של חזבאללה (Sullivan et al., 2014). חשיפה חוזרת ונשנית של מפעלים ומחסני סיגריות מזויפות בארצות הברית על ידי הרשות האמריקאית לאכיפת האלכוהול, הטבק, הנשק וחומרי הנפץ הבילה גם לשיתופי פעולה בין הרשויות בארצות הברית לבין אלו שבאמריקה הלטינית, ובעיקר במשולש הגבולות המוזכר. שיתוף פעולה זה חשף רשתות זיוף והברחה מסועפות של חזבאללה בשנים 2005 ו־2009. רשתות אלו לא עסקו רק בזיוף סיגריות וחותמות מס אלא זייפו גם מסמכים אחרים כמו דרכונים ותעודות זהות, ואפילו ייצרו תרופות מזויפות (Levitt, 2016). רשתות זיוף של חזבאללה עסקו לעיתים בזיוף של מספר מוצרים במקביל ללא קשר ביניהם, כולל גרביים, בגדי ספורט של חברות אופנה בינלאומיות, נייר טואלט ואפילו פורמולה להזנת תינוקות של 'סימילאק' (Belli et al., 2015; Levitt, 2016; U.S. House of Representatives, 2014).

לעיתים הארגון אף הקים חנויות ודוכנים שכל ייעודם היה מכירת מוצרים מזויפים שזויפו על ידי חזבאללה או על ידי סוכן אחר, אך שווקו על ידי חזבאללה. חנויות כאלה לביגוד ספורט ולממכר תקליטורים ומוצרים נוספים נמצאו בלוס אנג'לס, ובעיר סיווד דל אסטה בפרגוואי. הן הוצגו כחנויות לגיטימיות, ורק פשיטות של המשטרה המקומית ורשויות המס חשפו את מהותן האמיתית.

ושיווק תרופות מזויפות, מסייעת במכירה ובהפצה של תרופות חיוניות בלבנון. מהלך זה מאפשר לחזבאללה לספק מענה למחסור בתרופות בלבנון בעיצומו של המשבר הכלכלי במדינה (מרכז המידע למודיעין ולטרור, 2020א, 2021).

חרף הסכנות הגלומות בנטילת תרופות מזויפות, שיווקן של התרופות בלבנון אפשר לחזבאללה לחזק את מעמד הארגון במדינה במהלך המשבר הכלכלי החרף שפקד את המדינה בשנת 2020 ואילך.

חשוב לציין כי לא רק המשילות הרעועה בלבנון (שהחמירה עקב המשבר הכלכלי במדינה) מסייעת לחזבאללה להקים תעשיות זיוף בשטח המדינה. גם העובדה שלבנון אינה חברה בארגון הסחר העולמי מפחיתה ממחויבותה לעמוד בסטנדרטים של שמירה על זכויות הקניין הרוחני ומניעת זיופים. בשל כך לבנון אינה עוקבת ואינה מדווחת על תפיסות של מוצרים מזויפים בשטחה. משרד הכלכלה והמסחר הלבנוני הפיץ לאחרונה טיוטת חוק חדשה שנועדה לשפר את חוק זכויות היוצרים הקיים בלבנון משנת 1999, אך הטיטה החדשה עודנה ממתנה לאישור הפרלמנט והקבינט בלבנון (U.S. Department of State, 2022).

שיתוף פעולה חזבאללה-איראן בזיוף כספים ותרופות

מעורבותה של איראן בתמיכת תעשיית הזיוף של חזבאללה כוללת הן מעורבות הלכתית-דתית, שנועדה להצדיק ולאשר את הזיופים, והן ביצוע זיופים בפועל בשיתוף עם חזבאללה (Ganor & Halperin Wernli, 2013). הפעילות הכלכלית של חזבאללה משולבת עם פשיעה חמורה, ועבירות אלו מעוררות דילמות מוסריות הלכתיות האוסרות על ביצוע פשעים, ובעיקר כאלה שעלולים לסכן חיי אדם שאינם נמנים עם האויב. בשל כך, כבר עם ביסוסו של ארגון חזבאללה בשנות ה-80 סיפקו מנהיגי דת איראנים פסקי הלכה (פתווה) המצדיקים את הפעילות "הבלתי טהורה" והפלילית של סחר בסמים (Levitt, 2012). למשל, פתווה אחת קבעה כי "אנחנו מייצרים סמים לשטן – אמריקה והיהודים. אם לא נוכל להרוג אותם עם רובים, אז נהרוג אותם עם סמים" (Levitt, 2012, p. 35). פסק הלכה זה הצדיק את הסחר בסמים בכך שהדבר מחליש את האויב ופוגע בו.

זיוף מוצרים כדוגמת תרופות עורר גם הוא דילמה אידיאולוגית-דתית שחייבה פסק הלכה. תרופות מזויפות מופצות לעיתים בשווקים של אויבי הארגון, אך ידוע

לעסוק גם בזיוף תרופות לצורך יצירת הכנסות נוספות (Ganor & Halperin Wernli, 2013).

מומחי טרור ופשיעה בעולם סבורים שתהליכי הייצור והזיוף של תרופות נחשבים לנוחים עבור ארגוני טרור, עד כי כ-60 אחוזים מארגוני הטרור העולמיים מעורבים בייצור ובהפצה של תרופות מזויפות (Ganor & Halperin Wernli, 2013). הסיבה לכך היא כי ייצור תרופות קיימות (גנריות) הוא תהליך מהיר וקל, משום שאינו כרוך במחקר והפיתוח הנלווה ליצירתן של תרופות חדשות. תהליך זה של זיוף והעתקת תרופות אינו דומה במאומה לסטנדרטים הגבוהים של חברות התרופות הגדולות, והייצור והזיוף של תרופות על ידי ארגוני הטרור מתקיים בסטנדרטים נמוכים, אך יש לו פוטנציאל לשוק עולמי רווחי. חזבאללה מחזיק באמצעים בסיסיים לייצור תרופות, לרבות הקמת מפעלי ייצור ורכישת חומרי הגלם לתרופות. כך מאות אלפי גלולות של תרופות שונות זויפו בכל יום בלבנון ושוקו למדינות במזרח התיכון, וזאת תוך יצירת רווחי עתק של מאות מיליוני דולרים לאורך שנים עבור חזבאללה (Cannon, 2015; Ganor & Halperin Wernli, 2013).

אין מדובר רק בייצור תרופות על ידי חזבאללה אלא גם בשיווק תרופות מזויפות שיוצרו על ידי אחרים. חברות תרופות בלבנון כמו City Pharm, New Allpharma, ו-International Pharma Group, שהיו בקשרים עם חזבאללה, עסקו ביבוא תרופות מזויפות מאסיה, העבירו אותן לאירופה ושם הן נארזו מחדש ונחתמו כאילו יוצרו באירופה. שיווק תרופות מזויפות על ידי חזבאללה, לרבות תרופות לבעיות בתפקוד מיני, גלולות מרץ, תרופות לצינון ותרופות נפוצות אחרות זוהו בארצות הברית, בקנדה ובאפריקה. מוקדי הייצור היו בסין, בלבנון ובמקומות אחרים (Ganor & Halperin Wernli, 2013). הפצת התרופות המזויפות לקהלים מקומיים בוצעה במקרים רבים על ידי בתי מרקחת רשמיים, שהציעו ללקוחותיהם תרופות במחירים זולים. הרוקחים ידעו כי הם רוכשים תרופות זולות ומזויפות מזייפנים מקומיים, מסין או דרך מתווכים בארצות הברית ובאירופה, שפעלו בחשאי בחסות חזבאללה. הגלולות המזויפות גרמו לעיתים נזק בריאותי לאלו שנטלו אותן (Shelley, 2014; Williams, 2014).

חרף הסכנות הגלומות בנטילת תרופות מזויפות, שיווקן של התרופות בלבנון אפשר לחזבאללה לחזק את מעמד הארגון במדינה במהלך המשבר הכלכלי החרף שפקד את המדינה בשנת 2020 ואילך. אנשים בלבנון שנקשרו עם זיוף תרופות מעורבים כעת באספקה ובמכירה של תרופות בלבנון. כמו כן, חברת התרופות הלבנונית City Pharma, ששמה נקשר בעבר עם ייצור

דולר. חלק מהשטרות המזויפים הללו הועברו בעבר גם לסקירה במעבדות של משטרת ישראל, אך גם בבחינה קפדנית זו היה קשה לזהות כי מדובר בשטרות מזויפים. רק בחינה של סוכנויות ממשל בארצות הברית הצליחה לזהות כי מדובר בשטרות דולר מזויפים באיכות גבוהה ביותר, שנעשו במשותף על ידי חזבאללה, איראן וקוריאה הצפונית (לוי, 2022).

הידע בזיוף הכספים שרכש חזבאללה מאיראן סייע לארגון גם בזיוף מסמכים מורכבים כמו דרכונים ותעודות. מסמכים מזויפים אלו סייעו לא רק לפעילי חזבאללה, חלקם אף "יוצאו" למדינות אחרות, ביניהן רוסיה, אוקראינה, קפריסין, מדינות ערב ומדינות באמריקה הלטינית. בעבר זוהו גם ניסיונות להציף את השוק הישראלי בכמויות גדולות של דולרים מזויפים מלבנון, אך תופעה זו נחשפה על ידי פעילות גורמי הביטחון והשיטור בישראל (ITIC, 2003). לא פעם הועברו מאות אלפי דולרים מזויפים מחזבאללה לארגוני הטרור הפלסטיניים, אך פשיטות חוזרות ונשנות של כוחות הביטחון בישראל על מוקדי טרור פלסטיניים הצליחו במקרים רבים לנטר את הכספים המזויפים הללו ולהחרימם (דרשן-לייטנר וכץ, 2020).

בעשור האחרון, שטרות דולרים מזויפים המועברים לחזבאללה או מיוצרים על ידו (לרוב שטרות בערך של 100 דולר) משמשים גם ברכישת מטבעות דיגיטליים במספר שוקי קריפטו כדוגמת ביטקוין ודומיהם, ובעיקר ברשת האפלה (Darknet). הדולרים המזויפים נבחנו על ידי סוכני ממשל שונים ואף נאמר שזיפו והודפסו באיכות גבוהה מאוד, עד כי מכונות אוטומטיות אינן מזהות כי מדובר בשטרות מזויפים (Besenyő et al., 2022). העובדה כי שטרות מזויפים השתלבו הן כחלק מהמערכת המסחרית העכשווית של מטבעות הקריפטו והן במסגרת הרשת האפלה מעידה כי לכסף מזויף יש השפעה ארוכת טווח, הן בהימצאות ממושכת של השטרות בשווקים זמן רב לאחר זיופם והפצתם והן באמצעות יכולת רכישה של מטבעות דיגיטליים, המאפשרים להפוך כסף מזויף למטבעות לגיטימיים יותר.

הנטייה של חזבאללה היא לא להפיץ בלבנון את המטבעות והשטרות המזויפים של 100 דולר אמריקאי ו־200 אירו, באמתלה "מוסרית-דתית-אידיאולוגית" שלפיה מדובר על "כספי דמים" (כספים שהושגו בצורה בלתי חוקית ולא מוסרית) שזיפו באיראן או נגנבו על ידי פעילים של חזבאללה בעולם, והוברחו מאיראן בדרכים שונות דרך עיראק, טורקיה וסוריה ומשם ללבנון, לידי ארגון הטרור. הארגון העדיף כי הכספים המזויפים יציפו את השווקים הבינלאומיים ויפגעו בסוחרים זרים, ופחות בשוק הלבנוני. כספים מזויפים או גנובים נמכרו לעיתים

שחלק מהתרופות משווקות גם לתושבי לבנון, לרבות ילדים קטנים, ולכן המהלך עורר גם דילמות מוסריות הלכתיות. בשל כך המנהיג האיראני עלי ח'אמנאי הוציא פסק הלכה שמאשר את המשך הפעילות הפלילית, במטרה לסייע במימון ארגון חזבאללה (Ganor & Halperin Wernli, 2013).

לצד ההצדקה ההלכתית לביצוע פשעים, איראן סייעה לחזבאללה בזיוף כספים, וזאת לצד הסיוע האיראני בביצוע פעולות טרור והעברת נשק לחזבאללה. איראן עוסקת בזיוף של מטבעות ושטרות שונים, בדגש על דולרים אמריקאיים, ובהעברתם לחזבאללה במסגרת סחר בכסף מזויף (Ottolenghi, 2018). המעורבות האיראנית בזיוף כספים אמריקאיים (ושל מדינות אחרות) מתקיימת כבר משנות ה־90. זיוף השטרות באיראן אף זכה מצד האמריקאים לכינוי "Superdollar" (סופר-דולר, "שטרות-על"). השטרות מודפסים בבית דפוס בניהול ממשלתי, שמחזיק במשאבים הטכנולוגיים והטכניים לרכישת הניירות המתאימים להדפסת השטרות ולתחזוקת מכשירי דפוס מורכבים. שטרות מזויפים באיכות גבוהה במיוחד שהודפסו באיראן הועברו לשווקים בינלאומיים, לארגוני פשיעה וגם לארגוני טרור שונים בעולם – בראשם חזבאללה (ITIC, 2003; Wege, 2010). לצד איראן, גם אנשי חזבאללה עוסקים בזיוף כספים, בדגש על מטבעות של ארצות הברית, כוויט, ערב הסעודית והאיחוד האירופי. זיוף זה נעשה בסיוע איראני במתקנים באזור בעלבכ בלבנון, שפעלו 18–20 שעות ביממה כדי לאפשר לחזבאללה להפיק סכומי כסף מזויפים משמעותיים ולעשות בהם שימוש מהיר (FATF-OECD, 2013; Levitt, 2013a). אזור בעלבכ בלבנון נחשב למרכז תעשיית הזיוף של חזבאללה בלבנון (בשל אוכלוסייה שיעית גדולה באזור ומפאת פעילות פלילית גדולה של סחר בסמים באזור, שהחלה עוד במלחמת האזרחים בשנות ה־70). הכספים המזויפים מאיראן הועברו בעבר ללבנון ומשם להפצה בינלאומית. לאחר מכן בעלבכ נעשתה מוקד לזיוף שטרות סופר-דולר, אחרי שאיראן שלחה את הציד המתאים במטרה לאפשר לחזבאללה לזייף בעצמו דולרים אמריקאיים (Wege, 2010). ההערכה היא כי בראשית שנות ה־2000 פעלו באזור בעלבכ לפחות 15 בתי דפוס לזיוף כספים (ITIC, 2003).

בארגוני המודיעין של ישראל העריכו כי חזבאללה הצליח לזייף בלבנון לא פחות מ־50 מיליון דולר בעשור הראשון של המילניום. מדובר כאמור על מטבע קשה המבוקש בעולם ומאפשר לבצע כמעט כל עסקת סחר ברחבי העולם (דרשן-לייטנר וכץ, 2020). נתון אחר העיד כי מדובר בזיוף שטרות בהיקף של 100 מיליון

מסוגים שונים לישראל, במטרה להחליש ולערער את החברה הישראלית. אך לא תמיד ניסיונות ההברחה מבוססים על תרופות וגולות מזויפות, אלא גם על ייצור סמים מקוריים אחרים (שב"כ, 2014). עד כה לא נעשה ניסיון משמעותי לבצע הברחות קפטגון לישראל מלבנון ומסוריה, בעיקר בשל הנוכחות של צה"ל על הגבול בין המדינות (ולנסי ומזרחי, 2023).

השפעה על ישראל

רשויות החוק בישראל כדוגמת משטרת ישראל ומנהל המכס, וכן משרדי ממשלה אחרים כמו משרד האוצר ומשרד המשפטים, טוענים כי אין ברשותם מידע על החדרה של סחורות מזויפות לישראל בידי חזבאללה, ולא מוכרת השפעה ברורה על הכלכלה המקומית.² יודגש כי היעדר מידע בנושא זה מצד משרדי הממשלה אינו מעיד על אי-קיומה של תופעה זו בישראל. אך מנתונים זמינים המבוססים על מקורות מידע גלויים שהמחקר הצליח לזהות ומוציגים כאן, לא זוהתה השפעה משמעותית על הכלכלה הישראלית בעקבות זיוף הסחורות של חזבאללה.

האתגר המהותי עבור ישראל הוא עצם היכולת של חזבאללה להשיג מימון רב להתעצמותו הצבאית ולביצוע פעולות טרור (דרשן-לייטנר וכץ, 2020; לוי, 2022). הון רב שמועבר לארגון, בין על ידי איראן ובין באופן עצמאי, מאפשר לחזבאללה להמשיך להיאבק בישראל ואף מקנה לו יכולת לשקם את הנזקים שעתידים להיגרם לארגון וללבנון בעקבות מלחמה עם ישראל, כפי שעשה לאחר מלחמת לבנון השנייה. בכך הדבר עשוי לכאורה להקל את תהליך קבלת ההחלטות של חזבאללה בשאלה אם לצאת למלחמה נוספת נגד ישראל (פסקין, 2015). דילמה נוספת לישראל – ככל שחזבאללה נתמך יותר על ידי איראן מבחינת כספים ונשק, כך גוברת השפעתה של איראן על הארגון ועל לבנון. הזהות של ארגון חזבאללה תשרת יותר את האינטרסים האיראניים ופחות את האינטרסים הלבנוניים. בעוד שהאינטרסים הלבנוניים עשויים להגביל את הפעילות הלוחמנית והפוליטית של חזבאללה, במטרה לגבש יציבות במדינה, הרי האינטרס של איראן הוא דווקא לצבור כוח והרתעה כלפי ישראל, ואף להשתמש בחזבאללה בעת הצורך (שי, 2020). בכך גם מסתמן יתרון מסוים המוביל לריסון התוקפנות של חזבאללה נגד ישראל, שאינה משרתת באותה העת את איראן (זיסר, 2011).

לעומת זאת, ככל שאיראן מנסה לשמר את התמיכה שלה בחזבאללה, כך הארגון הופך דווקא לפגיע יותר מבחינת יציבותו הכלכלית. סנקציות בינלאומיות שמוטלות על איראן מצמצמות את יכולתה להקצות

לעבריינים במחיר של 40–60 סנט לכל דולר, ולאחר מכן כספים מזויפים אלו השתלבו בשווקים מקומיים ובינלאומיים באמצעות עסקאות סחר מגוונות שאותן ביצעו העבריינים (Levitt, 2013a).

מעורבות נוספת של איראן בתעשיית הזיוף של חזבאללה הייתה בעת הקמת מפעלי זיוף התרופות בלבנון. לאחר מלחמת לבנון השנייה בשנת 2006 איראן העבירה את מכונות הייצור הראשונות לחזבאללה, שנועדו לייצור גולות קפטגון מזויפות. מדובר בגולות המכילות חומרים ממריצים כמו פנטילין ממשפחת האמפיטמינים, שבעבר יוצר באופן לגיטימי בעולם ונועדו לטפל בהפרעות קשב וריכוז ונמכרו תחת השם המסחרי קפטגון. כדורי הקפטגון של חזבאללה הכילו חומרים ממריצים שקל יותר לייצר, כמו קפאין וכימיקלים נוספים. הרווחים שחזבאללה הפיק, בהיקף של מאות מיליוני דולרים, ממכירת התרופות המזויפות הללו סייעו גם לאיראן לחסוך בהוצאות כמו כספי הסיוע שהיא נותנת לחזבאללה וללבנון, ובכך גם אפשרו לחזבאללה לפעול באוטונומיות כלכלית גמישה יותר (Ganor & Halperin, 2013; Wernli, 2013).

תעשיית זיוף גולות הקפטגון של חזבאללה מתקיימת כיום בשיתוף ברוך הסמים הלבנוני חסן מוחמד דקו (שנעצר מספר פעמים), המכונה "מלך הקפטגון", שמנהל קשרים הדוקים עם חזבאללה ונהנה מהגנתו. ייצור הקפטגון מתבצע בעיקר בסוריה, אך הוא מועבר ללבנון וליעדים אחרים בעולם בהיקף יצוא הנאמד ב־25–30 מיליארד דולר ומהווה הן אמצעי לשיקום סוריה מנזקי מלחמת האזרחים והן מקור הכנסה לחזבאללה. עלות ייצור גולות קפטגון נאמדת בשלושה סנט, אך מחירה של הגלולה עשוי להגיע לדולר אחד או שני דולר בלבנון, ועד 25 דולר בערב הסעודית. בסוף שנת 2021 נתפסו כחמישה מיליון גולות קפטגון שהוברחו מלבנון לערב הסעודית בתוך תוצרת חקלאית. מספר חודשים לאחר מכן הטילו הסעודים הגבלות על כל יבוא התוצרת החקלאית מלבנון לארצם. נוסף על ערב הסעודית, סם זה מופץ בכל רחבי המזרח התיכון (ולנסי ומזרחי, 2023). חזבאללה אף ניסה בעבר להבריח לישראל גולות קפטגון מזויפות כסוג של הסם אקסטזי. מינהל המכס בישראל חשף בשנת 2015 ניסיון הברחה כזה דרך מעבר אלנבי. בודקי המכס במעבר חשפו חשוד שהעביר בקופסת סיגריות כמה מאות גולות קפטגון, שככל הנראה יוצרו על ידי חזבאללה (רשות המיסים, 2015). ייתכן שהיה זה ניסיון הברחה ראשוני שנועד לבחון את אפשרות להברחת עתידית ובהיקפים גדולים של גולות קפטגון במעבר הגבול היבשתי. יודגש בהקשר זה כי חזבאללה עוסק ביתר שאת בניסיונות הברחת סמים

שיתוף פעולה בין זרועות שונות של הממשל האמריקאי ועם מדינות זרות. ארצות הברית נמצאת בעיצומו של עיצוב אסטרטגיה לשיבוש תעשיית הסמים של סוריה וחזבאללה, ואסטרטגיה זו תשלב שיתופי פעולה עם מדינות שונות במזרח התיכון כבר בשנת 2023 (Humud, 2022).

גרמניה הגדירה בשנת 2020 את ארגון חזבאללה כולו כארגון טרור, בעיקר בשל הפעילות הפלילית שתומכי הארגון ואף נציגים רשמיים שלו קיימו בגרמניה. פעילות זו כללה בעיקר סחר בסמים והלבנת הון, אך גם פעולות פליליות נוספות – הפצת תעמולה אנטישמית ותעמולה נגד ישראל וגיוס פעילים לארגון (דוסטרי, 2020). גרמניה לא הייתה היחידה שפעלה כך, ומדינות אירופיות כמו אסטוניה, סלובניה, לטביה, קוסובו ואחרות חדלו להבחין בין הזרוע הצבאית לבין הזרוע המדינית של חזבאללה. הדבר נבע משיתוף פעולה הולך ומתרחב של ישראל, ארצות הברית ובריטניה עם מדינות באירופה, שבאמצעותן נחשפה פעילותו הצבאית והפלילית של חזבאללה ביבשת (U.S. Department of State, 2021).

סיכום ומסקנות

חזבאללה עוסק בפעילות פלילית לצורכי מימון פעילותו הכללית. זו כוללת בין השאר סחר בסמים, סחר בנשק, הברחות, הונאות וזיוף סחורות. העיסוק בפשיעה הזרים לארגון לאורך השנים מיליארדי דולרים, וזאת לצד מימון הארגון על ידי איראן. זיוף הסחורות של חזבאללה הזרים לו עשרות אם לא מאות מיליוני דולרים בכל שנה, וזהו רק ענף פשיעה אחד מתוך רשת של ענפים פליליים שבהם עוסק הארגון.

עם זאת, תעשיית הזיוף נחשבת לפחות מניבה ביחס לענפי פשיעה אחרים כמו סחר בסמים, המזרים לארגון מיליארדי דולרים לאורך השנים. אף על פי כן אין לזלזל כלל בתעשייה זו, משום שבאמצעות זיוף סחורות ופשעים אחרים חזבאללה מצליח לגרוף סכומי כסף המשרתים את פעילותו ומאפשרים לו להפחית את תלותו הכספית באיראן. בכך חזבאללה מנסה להפוך את פעילותו העסקית לפעילות בת־קיימא. גם אם איראן תתקשה להמשיך לתמוך במימון חזבאללה בהיקפים גדולים, הארגון יוכל בכל זאת להמשיך בפעילות הטרור ובפעילויות האזרחיות שאותן הוא מקיים, אם כי בהיקף מצומצם יותר. המעורבות של חזבאללה בתעשיית זיוף הסחורות מסמלת בעיקר את יכולתו של הארגון להסתגל לשינויים תכופים, לשלב יוזמות עסקיות בפעילותו ולקיים פעילות פשיעה המסייעת לו ביצירת גיוון מקורות מימון. חזבאללה נטה ונוטה לזייף סחורות מגוונות, לרבות סיגריות, תקליטורים, ביגוד, תרופות, כספים, מסמכים

משאבים רבים לטובת חזבאללה. מתוך כך ניתן להבין מדוע הארגון עוסק באופן קבוע במציאת מקורות מימון נוספים – באופן חוקי או לא חוקי – ואף מרחיב אותם לאורך השנים במטרה להשיג עצמאות כלכלית (דוסטרי, 2020; Shaw, 2019). השאיפה של חזבאללה להשיג עצמאות כלכלית מלמדת כי הוא מבקש לשמור על יכולות צבאיות נגד ישראל ועל פעילות חברתית ופוליטית בלבנון, וכן הדבר מרמז שהארגון סבור כי יש חשש שהמשטר האסלאמי באיראן לא יחזיק מעמד לאורך זמן. זה מסביר מדוע הפעילות הפלילית של חזבאללה מגוונת וסתגלנית לשינויים בשטח, והוא רואה בעצמאותו הכלכלית יסוד חיוני להמשך קיומו (Shaw, 2019).

למרות שחזבאללה מנהל במידה רבה את זיוף הסחורות בעצמו, נמצא כי הדבר חייב שיתופי פעולה עם מדינות וארגוני פשיעה אחרים. בראש ובראשונה ניתן היה לזהות את המעורבות האיראנית בתעשיית הזיוף של הארגון.

ואולם בשנים האחרונות יותר ויותר מדינות מגדירות את חזבאללה על כלל זרועותיו כארגון טרור, ולכן המאבק נגד העצמאות הכלכלית של הארגון מתרחב אף הוא. ככל שנכסיו של חזבאללה מחוץ ללבנון נחשפים ומוקפאים, כך הדבר מחליש את הארגון בעיתוי גרוע מבחינתו – בתקופה שבה לבנון מצויה במשבר כלכלי עמוק. מבחינת ישראל מדובר דווקא בהזדמנות לחשוף את הפעילות הפלילית של חזבאללה בעולם, ובכך לשכנע עוד ועוד מדינות להימנע מהבחנה בין הזרוע המדינית של חזבאללה לבין זו הצבאית, ולראות בכל פעילות הארגון פעילות אסורה התורמת לטרור. מהלך זה יאפשר להפעיל לחץ בינלאומי גדול יותר על חזבאללה ולהחליש אותו (דוסטרי, 2020).

ואכן תהליך זה מתבצע באופן הדרגתי. כך למשל, מסוף שנות ה־90 ועד היום נפתחו כ־128 תיקים פליליים פדרליים בארצות הברית כנגד תומכי חזבאללה. 87 אחוזים מהתיקים נפתחו בגין האשמות הקשורות במימון חזבאללה באמצעות פשיעה או מימון אחר, ורק 13 אחוזים הואשמו בשל שיוך לפעילות צבאית. נתון זה מלמד כי מרבית תומכי חזבאללה בארצות הברית פועלים למען מטרות פיננסיות של הארגון, בשיתוף עם רשתות פליליות קיימות (U.S. CRS, 2023).

המאבק בתרופות המזויפות כמו הקפטגון מוביל גם הוא לשיתופי פעולה בינלאומיים. ארצות הברית חוקקה בשנת 2022 את חוק המאבק בקפטגון (CAPTAGON Act), שלפיו על ארצות הברית לפתח אסטרטגיית התמודדות לשיבוש ייצור הסם והפצתו. חוק זה יאפשר גם

השתמש באירופה כפלטפורמה לתעשיית הזיוף שלו – זיוף כספים (אירו) ותרופות.

רכישה של מוצרים מזויפים באשר הם עשויה בהחלט לתרום ולסייע במימון ארגוני טרור, אך בנוגע לשאלת הנזק שנגרם לישראל כתוצאה מתעשיית הזיוף של חזבאללה, נדמה כי אין לכך השפעה על הכלכלה הישראלית. ואולם תעשייה זו תורמת לחיזוק כוחו הצבאי של חזבאללה, שעלול לפעול נגד ישראל בעתיד. מצד אחד ישראל הצליחה לזהות כספים ותרופות מזויפות שהוברחו לישראל או לפלסטינים על ידי חזבאללה, וזיהוי הסחורות המזויפות הללו אפשר לצמצם את הנזק הכלכלי והחברתי לישראל. אך מצד שני, ככל שארגון הטרור צובר הון ושומר על הכנסות כספיות יציבות שנאמדות במאות מיליוני דולרים, כך יכול חזבאללה לשמור על כוח צבאי חזק לאורך זמן, והדבר עלול לפגוע באזרחים ובתשתיות בישראל. על כן תעשיית הסחורות המזויפות של חזבאללה מחייבת מאבק בינלאומי בלתי מתפשר. הדבר מחייב להגביר את שיתוף הפעולה של רשויות החוק במדינות שונות עם ארגונים בינלאומיים, ולהדגיש כי ענף זיוף הסחורות מסוכן לא פחות מענפי פשיעה אחרים.

גיל ריזה הוא חוקר עצמאי בתחום הטרור.
gilriza@yahoo.com

מקורות

- ברקוביץ, ד' (2007). **האם ניתן לירות את ראשי ההידרה? המערכה להחלשת חזבאללה**. מזכר 92, המכון למחקרי ביטחון לאומי. <https://bit.ly/3YTrf1q>
- דוסטרי, ע' (2020, 5 במאי). **משמעותיות הוצאת חיזבאללה מחוץ לחוק בגרמניה**. מכון ירושלים לאסטרטגיה וביטחון – JISS. <https://bit.ly/41tfBX>
- דרשן-לייטנר, נ', וכץ, ס' (2020). **הרפון – המלחמה החשאית בכספי הטרור**. הוצאת ידיעות אחרונות.
- ולנסקי, כ' ומזרחי, א' (2023, 16 בינואר). **"נרקוס" – הגרסה הסורית לבנונית**. מבט על, 1681, המכון למחקרי ביטחון לאומי. <https://bit.ly/3YWBhbc>
- זיסר, א' (2011). **המעורבות האיראנית בלבנון – שורשיה, מהלכה ויעדיה**. **צבא ואסטרטגיה**, 3(1), 14-3. <https://bit.ly/3SnwQL0>
- חוק העונשין תשל"ז-1977**. נבו. <https://bit.ly/3xK0YXE>
- חורי, ג' ורויטרס. (2021, 4 בינואר). **הושג הסכם לסיום החרם הערבי על קטאר**; בן סלמאן: מקווה שנפתח דף חדש. **הארץ**. <https://bit.ly/3IONy2U>
- לוי, א' (2022, 3 במרס). **טרור המזומנים: האיש שנלחם בכספי הסמים של חיזבאללה**. **ישראל היום**. <https://bit.ly/3SmzHnB>
- מרכז המידע למודיעין ולטרור. (2018, 4 בנובמבר). **ארה"ב הגדירה לאחרונה את חזבאללה כאחד מחמשת ארגוני הפשיעה הבינלאומיים המובילים ואישרה הצעות חוק המחריפות את הסנקציות המוטלות עליו ועל מי שמסייע לו**. <https://bit.ly/3IYH8c>
- מרכז המידע למודיעין ולטרור. (2019, 2 באוגוסט). **פרגואי הכריזה על חזבאללה כארגון טרור ובכך הצטרפה לארגוני הטרור**

וסחורות נוספות. תעשייה זו מתקיימת ברחבי העולם, בדגש רב על אזורים מוגדרים באמריקה הלטינית ובלבנון, שהם מוקדי הזיוף של חזבאללה. לצורך כך הארגון הקים תעשיות זיוף משוכללות שכללו שימוש במכונות ייחודיות, ניהול הון אנושי מקצועי, רכישת חומרי גלם מתאימים וניהול נתיבי הברחה והפצה. נתונים אלו מלמדים כי חזבאללה רואה בתעשיית הזיוף עסק חשוב ומניב שאין לזלזל בו, ויש לנהל אותו באופן מקצועי.

למרות שחזבאללה מנהל במידה רבה את זיוף הסחורות בעצמו, נמצא כי הדבר חייב שיתופי פעולה עם מדינות וארגוני פשיעה אחרים. בראש ובראשונה ניתן היה לזהות את המעורבות האיראנית בתעשיית הזיוף של הארגון. מעורבות זו כללה תמיכה דתית, חומרית ומקצועית שאפשרה לחזבאללה לשפר ולהגביר באופן משמעותי את יכולות זיוף הסחורות והכספים. אולם לצד שיתוף פעולה עם איראן ניתן היה לזהות כי חזבאללה שיתף פעולה עם גורמי פשיעה בינלאומיים במזרח הרחוק, באירופה ובארצות הברית. משמעות הדבר היא כי שיתוף הפעולה של חזבאללה עם גורמים בינלאומיים יכול, מצד אחד, לשפר את יכולות הזיוף וההפצה בזירה הבינלאומית, אך מצד שני גם לחשוף את הארגון לפיקוח של רשויות מקומיות במדינות אחרות ושל ארגונים בינלאומיים, ובכך להפוך את המאבק נגד זיוף הסחורות של חזבאללה ליעיל יותר.

אולם חרף הפוטנציאל לשיתוף פעולה חובק עולם נגד תעשיית הזיוף של חזבאללה, נמצא כי רשויות החוק והביטחון במדינות רבות בעולם נוטות להתרכז יותר במאבק כנגד פשעים אחרים, שנתפסים חמורים יותר מבחינה חברתית, משפטית וכלכלית, כמו סחר בסמים ובנשק. בשל כך נדמה כי המאבק נגד תעשיית הזיוף של חזבאללה אינו זוכה לפיקוח ולניטור הנדרשים מצד רשויות חוק בעולם. אומנם אין להמעיט בערכו של המהלך האמריקאי משנת 2018, שהגדיר את חזבאללה כאחד מחמשת ארגוני הפשיעה המובילים בעולם, ובכך אפשר להקים כוח משימה מיוחד למלחמה בתופעות הפשיעה של הארגון. ואולם תהליך זה התרחש זמן רב לאחר שחזבאללה כבר עסק בזיוף מוצרים וסחורות בשווי מאות מיליוני דולרים. כמו כן נדמה כי ההחלטה האמריקאית להתמודד עם תעשיית הקפטון של חזבאללה וסוריה נבעה מן המאבק בייצור סמים ובסחר בהם, ולא בהכרח מן המאבק בזיוף תרופות.

זאת ועוד, ההחלטה של מספר מדינות אירופיות לבטל את ההבחנה בין הזרוע המדינית לזרוע הצבאית של חזבאללה נבעה בעיקר מתחומי פעילות אחרים של הארגון, כמו סחר בסמים, גיוס פעילים ופעילות צבאית בשטח, אך המדינות התעלמו במידה רבה מכך שהארגון

- FATF-OECD. (2013). *Money laundering and terrorist financing related to counterfeiting of currency*. FATF-Financial Action Task Force. <https://bit.ly/3YXs21h>
- Ganor, B., & Halperin Wernli, M. (2013). The infiltration of terrorist organizations into the pharmaceutical industry: Hezbollah as a case study. *Studies in Conflict & Terrorism*, 36(9), 699-712. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2013.813244>
- Gendron, A. (2017). Criminality, terrorism and the changing nature of conflict: The dynamics of the nexus between crime and terrorism. In: R. Dover, H. Dylan, & M.S. Goodman (Eds.). *The Palgrave handbook of security, risk and intelligence* (pp. 315-333). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/978-1-137-53675-4_18
- Humud, C. (2022). *Armed conflict in Syria: Overview and U.S. response*. (2022, November 8). Congressional Research Service. <https://bit.ly/3XSy3uV>
- ITIC – Intelligence and Terrorism Information Center. (June 2003). *Hezbollah (part 1) profile of the Lebanese Shiite terrorist organization of global reach sponsored by Iran and supported by Syria*. Center of Special Studies (C.S.S.). <https://bit.ly/3YV8TNF>
- Levitt, M. (2012). Hizbullah narco-terrorism: A growing cross-border threat. *IHS Defense, Risk and Security Consulting*, 34-41. <https://bit.ly/3YWYocl>
- Levitt, M. (2013). Hezbollah's organized criminal enterprises in Europe. *Perspectives on Terrorism*, 7(4), 27-40. <http://www.jstor.org/stable/26296982>
- Levitt, M. (2013a, October 2). *Hezbollah as a criminal organization*. The Washington Institute for Near East Policy. <https://bit.ly/3SmiWZH>
- Levitt, M. (2016, October 25). *Hezbollah's criminal networks: Useful idiots, henchmen, and organized criminal facilitators*. The Washington Institute for Near East Policy. <https://bit.ly/3Ssi1qM>
- Levitt, M. (2017, June 8). *Attacking Hezbollah's financial network: Policy options*. The Washington Institute for Near East Policy. <https://bit.ly/3EzKMvE>
- Lowe, P. (2006). Counterfeiting: Links to organized crime and terrorist funding. *Journal of Financial Crime*, 13(2), 255-257. <https://doi.org/10.1108/13590790610660944>
- Meyer, J. (2017, December 17). *The secret backstory of how Obama let Hezbollah off the hook*. Politico. <https://politi.co/3SnWb7s>
- OECD/EUIPO. (2019, March 18). *Trends in trade in counterfeit and pirated goods, illicit trade*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/g2g9f533-en>
- OECD/EUIPO. (2021, June 22). *Global trade in fakes: A worrying threat, illicit trade*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/74c81154-en>
- Ottolenghi, E. (2018, April 17). *State sponsors of terrorism: An examination of Iran's global terrorism network*. Foundation for Defense of Democracies. <https://bit.ly/3YX0KZ8>
- Ottolenghi, E. (2021). *The laundromat: Hezbollah's money-laundering and drug-trafficking networks in Latin America*. *Mideast Security and Policy Studies* No. 194. BESA – The Begin-Sadat Center for Strategic Studies. <https://bit.ly/3ExA0Gn>
- נותנת בידי ממשל פרגואי כלים טובים יותר להתמודד עם פעילות חזבאללה בדגש על אזור משולש הגבולות המשמש מוקד הברחות ופשע מאורגן.** <https://bit.ly/41koDeJ>
- מרכז המידע למודיעין ולטרור. (2020, אפריל 10). **מימון הטרור: סנקציות שהטילה ארה"ב על 12 חברות של מוסד השיד חשפו מערכת ענפה של חברות מסחריות התומכת בפעילות הצבאית-טרוריסטית של חזבאללה.** (10 במאי 2020). <https://bit.ly/3Y02lMi>
- מרכז המידע למודיעין ולטרור. (2020, 22 בנובמבר). **לאחרונה הכריזו מדינות נוספות על חזבאללה כולו כעל ארגון טרור והוציאו אותו מחוץ לחוק, אולם מדינות באיחוד האירופי עדיין נמנעות מכך.** <https://bit.ly/3kiEQAz>
- מרכז המידע למודיעין ולטרור. (2021, 4 בינואר). **המענה של חזבאללה למשבר הכלכלי בלבנון: תמונת מצב.** <https://bit.ly/3lUiKVb>
- פסקין, ד' (2015, 15 בינואר). **עימות עם ישראל ישקם כלכלית את חיזבאללה.** **כלכליסט.** <https://bit.ly/3SmW8Jk>
- פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], תשל"ג-1973.** נבו. <https://bit.ly/3YZ2PUk>
- רשות המיסים בישראל. (2015, 4 בנובמבר). **בודקי הביטחון של רש"ת יחד עם בודקי מכס אלנבי סיכלו הברחת מאות כדורי אקסטזי שהוסלקו בגרר.** <https://bit.ly/3kkU2x1>
- שב"כ. (2014, 13 בספטמבר). **פעילות חיזבאללה מול ערביי ישראל.** <https://bit.ly/3lrCcjH>
- שי, י' (2020). **ארגון חזבאללה (1982-2000). יסודות – עיונים בחקר ההיסטוריה של צה"ל, 2, 101-120.** <https://bit.ly/3KzyjvU>
- Arena, M. P. (2006). Hizballah's global criminal operations. *Global Crime*, 7(3-4), 454-470. <https://doi.org/10.1080/17440570601073186>
- ATF – Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms and Explosives. (2016, September 22). *Operation Smokescreen*. <https://bit.ly/3YXOMhl>
- Belli, R., Freilich, J.D., Chermak, S.M., & Boyd, K.A. (2015). Exploring the crime-terror nexus in the United States: A social network analysis of a Hezbollah network involved in trade diversion. *Dynamics of Asymmetric Conflict*, 8(3), 263-281. <https://doi.org/10.1080/17467586.2015.1104420>
- Besenyő, J., Gulyas, A., & Trifunovic, D. (2022). Hezbollah and the internet in the twenty-first century. *The International Journal of Intelligence and Counterintelligence*. <https://doi.org/10.1080/08850607.2022.2111999>
- Cannon, D.T. (2015). War through pharmaceuticals: How terrorist organizations are turning to counterfeit medicine to fund their illicit activity. *Case Western Reserve Journal of International Law*, 47(1), 343-376. <https://bit.ly/3lq7SGj>
- CRS – Congressional Research Service. (2021, February 1). *Lebanese Hezbollah*. <https://bit.ly/3x3kWvY>
- EUIPO – European Union Intellectual Property Office. (2020). *2020 Status Report on IPR Infringement: Why IP Rights are important, IPR infringement, and the fight against counterfeiting and piracy*. <https://bit.ly/3SwmXLe>
- Fanusie, J.Y., & A. Entz. (2017). *Hezbollah: Financial assessment. Terror Finance Briefing Book*. Foundation for Defense of Democracies, Center on Sanction and Illicit Finance. <https://bit.ly/3x5ljoJ>

- Rand. (2009, March 3). *Organized crime is increasingly active in film piracy; Three cases link terrorists to piracy profits*. RAND Corp. <https://bit.ly/3KBKylI>
- Shaw, D.O. (2019). Beyond necessity: Hezbollah and the intersection of state-sponsored terrorism with organised crime. *Critical Studies on Terrorism*, 12(4), 582–604. <https://doi.org/10.1080/17539153.2019.1592074>
- Shelley, L.I. (2014). *Dirty entanglements: Corruption, crime, and terrorism*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139059039>
- Spink, J. (2017). Product fraud and product counterfeiting as a source of terrorist financing. *Security Journal*, 30, 640–645. <https://doi.org/10.1057/sj.2014.46>
- Sullivan, B.A., Chermak, S.M., Wilson, J.M., & Freilich, J.D. (2014). The nexus between terrorism and product counterfeiting in the United States. *Global Crime*, 15(3-4), 357–378. <https://doi.org/10.1080/17440572.2014.919227>
- Tabatabai, A.M. & Clarke, C.P. (2019, October 16). *Iran's proxies are more powerful than ever*. Commentary (Foreign Policy). RAND Corp. <https://bit.ly/2VYqHYo>
- The 9/11 Commission report. Final report of the National Commission on terrorist attacks upon the United States. (2004). <https://bit.ly/2lsGmOx>
- U.S. CRS – Congressional Research Service. (2023). *Lebanese Hezbollah*. (January 11, 2023). <https://bit.ly/3m7SSft>
- U.S. Department of Commerce. (2020). *U.S. intellectual property and counterfeit goods landscape review of existing/emerging research*. Library of Congress. <https://bit.ly/3khCGkF>
- U.S. Department of Justice. (2018, October 15). *Attorney General Jeff Sessions delivers remarks announcing the creation of a transnational organized crime task force*. <https://bit.ly/2QQkERQ>
- U.S. Department of State. (2020). *Outlaw regime: A chronicle of Iran's destructive activities*. 2020 Edition. Iran Action Group. <https://bit.ly/41dJ3pA>
- U.S. Department of State. (2021). *Country reports on terrorism 2020*. <https://bit.ly/3kpR4XS>
- U.S. Department of State. (2022). *2022 Investment Climate statements: Lebanon*. <https://bit.ly/3lZrRnG>
- U.S. House of Representatives. (2014). *Hezbollah International Financing Prevention Act of 2014*. 113th Congress, 2d Session. <https://bit.ly/3EysRFO>
- Unifab – Union des Fabricants. (2016). *Counterfeiting and terrorism*. Edition 2016. <https://bit.ly/2Og9SqA>
- UNODC – United Nations Office on Drugs and Crime. (2019). *Linkages between organized crime and terrorism – Module 16*. <https://bit.ly/3kmk8Q2>
- United Nations. (1999). *international convention for the suppression of the financing of terrorism*, General Assembly resolution 51/210. <https://bit.ly/3KQ4SWt>
- UNSCR – United Nations Security Council Resolution. (2006). *Resolution 1701 (2006)*, S/RES/1701 (2006). <https://bit.ly/2H9IFly>
- Wege, C. A. (2010). *Hizballah's Bekka organization. Perspectives on Terrorism*, 4(3), 29–38. <https://www.jstor.org/stable/26298458>
- Williams, J. (2014). *Hezbollah's threat in Germany: An updated overview of its presence and the German response*. International Institute for Counter-Terrorism (ICT), IDC Herzliya. <https://bit.ly/41l4qFy>
- WTO – World Trade Organization. (1995). *Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS)*. <http://bit.ly/3Z3l2A6>

הערות

- 1 מעורבותה של קטר במימון ארגוני טרור אינה חדשה, וקטר נחשבת לבעלת ברית של איראן. בשל כך מדינות ערביות כמו ערב הסעודית, מצרים, איחוד האמירויות, בחריין ונוספות הודיעו בשנת 2017 על ניתוק היחסים הדיפלומטיים עם קטר והטלת חרם עליה עד שתפסיק את תמיכתה בטרור, בארגון האחים המוסלמים ובחזבאללה, ותתרחק מאיראן ומטורקיה. קטר סירבה לדרישות אלו, אך החרם האמור הסתיים בשנת 2021 באמצעות פשרה בין המדינות הערביות (מרבית ההסכם נותר חסוי) (חורי ורויטרס, 2021).
- 2 נתון זה מבוסס על שאילתה שמחבר המחקר הפנה בדצמבר 2022 למשרדי הממשלה שונים כמו משרד ראש הממשלה – הממונה על ארגוני המודיעין בישראל, משרד האוצר, משטרה, מינהל המכס ומשרד המשפטים, בהתאם לחוק חופש המידע, התשנ"ח-1998. תכליתה הייתה לבדוק אם נתפסו בישראל מוצרים מזויפים החשודים כי יוצרו על ידי חזבאללה, משנת 2000 ואילך. תשובתם של המשרדים הללו הייתה כי באופן כללי אין ברשותם נתונים או מידע אחר על סחורות מזויפות של חזבאללה שנתפסו או זוהו בישראל.